

Evlâdın babasına karşı hakkı var mıdır?

Ahmet Battal: “Bediüzzaman Hazretleri’nin, “Münakaşa haksızlıktan gelir. Veledin hakkı yoktur ki, pederine karşı hak dâvâ etsin. Pederini haksız görse de ona isyan edemez.” (Sözler, s. 718) cümlesini İslâm hukuku ile temellendirebilir misiniz?”

ÖDENEMEZ HAKLAR

Bediüzzaman Hazretleri’nin bu tesbiti Kur’ân’ın, hadislerin ve bu iki temele göre İslâm hukukunun yorumunu ve hükmünü ihtiva ediyor.

Öncelikle anne ve babaya itaat ve iyilik etmeyi emreden Kur’ân’dır. Kur’ân anne ve babaya “öf!” demeyi bile yasaklıyor. 1

Peygamber Efendimiz de (asm) birçok hadislerinde anne baba hukukunun önemini vurguluyor. 2

Anne ve babanın çocukları üzerinde neredeyse ödenemez hakları vardır.

Annesini omuzunda taşıyarak Kâbe’yi tavaf ettiren bir sahabe, Resulullah’a (asm) gelerek:

“Ya Resulallah! Annemin hakkını ödemiş oldum mu?” diye sordu.

Resulallah Efendimiz (asm) şöyle buyurdular:

“Hayır! Bu yaptığın, sana hamile iken alıp verdiği bir nefesin hakkı bile değil!”

Keza Resul-i Ekrem Efendimiz (asm) baba hakkında da şöyle buyurdu:

“Çocuk, hiçbir iyilikle babanın hakkını ödeyemez. Ancak onu köle olarak bulur da satın alıp hürriyetine kavuşturursa hakkını öder.” 3

HAKLAR VE SINIRLAR

Peygamber Efendimiz (asm) bir hadislerinde:

“Çocuklarınız sizin kazancınızın en temizlerindendir. Siz de evlâdınızın kazancından yiyin.” 4

Bir diğer hadislerinde de: “Sen ve malın babana aittir,” 5 buyurmuşlardır.

Anlaşılan o ki, evlât kazancından anne ve babasını ne kadar da faydalandırmış olsa, anne ve babasının hakkını yine de ödeyemeyecektir. Bununla beraber, evlâdın malından yararlanmada nafaka ölçüsü esas alınmıştır. İslâm hukukunda evlâdın kazancı, nafaka ölçüsünü aşmamak şartıyla, anne ve babaya helâl sayılmıştır. Anne ve babanın ihtiyaç halinde nafakasını temin etmek, hukuken evlâtların boynunda borçtur.

Anne-baba fakir olur ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntı içine girerse, ihtiyaçları ile sınırlı kalmak kaydıyla, çocuğunun malından ve kazancından istifade edebilir. Hatta böyle bir durumda çocuğundan izin alması gerekmediği gibi, daha sonra karşılığını ödemekle yükümlü de değildir. 6

Fakat hukuk böyle dese de, gerek ihtiyaçları konusunda evlâdı ile başlangıçta istişare etmesi, gerekse sonradan durumunu düzeltirse evlâdına geri ödeme yapması kereme, fazilete ve şefkate daha uygundur.

Eğer anne ve baba kendi nafakasını temin edebiliyorsa, kendi kazançları kendilerine yetiyorsa, bu durumda evlât onlara kazancından yararlandırmakla yükümlü değildir. Yükümlülük, ihtiyaç ölçüsüyle sınırlıdır.

ALLAH’IN RAZI OLDUĞUNA SEN DE RAZI OL

Bu hükmün su-i istimal edilmesi, yani ihtiyaç yoksa israfa girerek evlâdının malından alması ise caiz olmaz.

Ebu’d-Derdâ Hazretleri, Peygamber Efendimiz’in (asm) kendisine dokuz önemli şey tavsiye ettiğini, bunlardan birinin de; ana-baba da dâhil olmak üzere aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu bildiriyor. 7

Bir genç Hz. Ebu Bekir’e (ra), “Ya Emire’l-Mü’minîn! Babam malımın tamamını almak istiyor.” diye şikâyet etti.

Hz. Ebu Bekir (ra) adama oğlunun malından ancak ihtiyacı kadar alabileceğini söyledi.

Adam: “Hz. Peygamber, ‘sen ve malın babana aittir’, buyurmuyor mu?” deyince, Hz. Ebu Bekir (ra):

“Resulullah senin nafakanı kastetmiştir, nafakan kadar alabilirsin. Allah’ın senin için razı olduğuna sen de razı ol!” dedi.

Dipnotlar:

1 -İsrâ Sûresi: 23-24.

2- Bakınız: Buhârî, Edeb, 2; Müslim, Birr, 1

3- Buhârî, el-Edebü’l-Müfred, 6. 4- Ebü Davud, “Büyü”, 77; Nesai, “Büyü”, 1; İbn Mace, “Ticaret”, 64; Ahmed b. Hanbel, e/-Müsned, II, 179, 214; VI, 41, 173, 201, 202.

5- İbn Mace, “Edeb”, 2; Ahmed b. Hanbel, e/-Müsned, II, 179, 204, 214.

6- Kasani, Bedai ‘u’s-sanai’, Kahire 1327-28/1910, IV, 30.

7- Buhârî, el-Edebü’l-Müfred, 9.